

Boekverslag De elementen (Harry Mulisch)

Hanneke van Herk

© havovwo.nl (juli 2003)

Titel	De elementen
Auteur	Harry Mulisch
Eerste druk:	1988

Beschrijvingsopdracht:

Motivatie boekkeuze:

Ik heb voor dit boek gekozen, omdat ik graag nog een keer een boek van Harry Mulisch wilde lezen. De opdracht was om een boek te kiezen dat na 1940 is geschreven, dus heb ik uit de lijst achterin het Laaglandboek een boek van Harry Mulisch gekozen. De Elementen was aanwezig in de bibliotheek, dus daarom heb ik dit boek gekozen.

Korte samenvatting van de inhoud:

Een man van 40 is met z'n gezin op vakantie op Kreta. Zijn naam is Dick Bender en hij is redelijk rijk. Dick is art-director; hij werkt in de reclamewereld. Met zijn vrouw Regina heeft hij bijna geen contact. Hij vindt haar een trut. Zij denkt dat iedereen een beter huwelijk heeft dan zij, omdat ze rijker zijn en ze ziet niet dat het allemaal toneelspel is. Z'n dochter Ida van elf zit in de puberteit en z'n zoon Dick van negen is de professor van het gezin.

Op de één na laatste dag van de vakantie zien ze Ingeborg, de vrouw van Job, een steenrijke, belangrijke klant van de hoofdpersoon. Job heeft in de haven een groot jacht liggen, vol met beroemde en belangrijke gasten. Ingeborg nodigt het gezin uit om ook even op de boot te komen. Regina is er heel erg opgewonden van, maar Dick krijgt na een tijdje in de gaten dat niemand meer tegen hen praat, dus verlaten ze het schip weer.

De volgende dag is het geen strandweer: er staat een harde wind die later op de dag waarschijnlijk over zal gaan in een storm. Regina gaat daarom met de kinderen picknicken in de heuvels. Dick neemt een kijkje op het strand en besluit te gaan diepzeeduiken. Op een gegeven moment ziet hij op de bodem een beeld liggen. Het blijkt een hele kostbare hermafrodit te zijn die nog helemaal intact is. Hij wil het houden en mee naar huis nemen, maar eigenlijk moet het natuurlijk naar een museum. Als hij bovenkomt ziet hij een vliegtuigje op zich af komen. Hij denkt dat het de politie is en duikt weer onder. Dan wordt hij opeens opgezogen. Hij vraagt zich af of ze hem hebben gearresteerd voor het willen ontvoeren van het beeld, maar dat kan natuurlijk niet. Hebben ze het dan gedaan voor zijn eigen veiligheid in verband met de storm? Hij kan door een spleetje in het vliegtuig naar buiten kijken en als hij vuur ziet beseft hij waar het water in het vliegtuig voor is. Hij is niet bang, ook niet als hij valt. Als hij valt ziet hij nog de gehuurde auto staan en weet dat Regina haar sigaret weer eens niet goed heeft uitgemaakt.

Uitgewerkte persoonlijke reactie:

Onderwerp:

De onderwerpen van dit boek zijn eenzaamheid en frustratie. De hoofdpersoon is getrouwd, maar heeft geen goede relatie met zijn vrouw, zijn dochter zit in de puberteit en is dus moeilijk te bereiken en zijn zoon is een wijsneusje dat altijd een antwoord klaar heeft. De hoofdpersoon voelt zich dus heel eenzaam in zijn gezin, omdat hij met niemand kan praten. Er is daarom ook frustratie, omdat de man en vrouw beide denken dat als ze rijker geweest zouden zijn, dat ze dan wel gelukkiger en intiemer zouden zijn.

Dit onderwerp boeit me wel, want door de oppervlakkige relatie en frustratie gebeuren er soms vreemde dingen. Zo praten de man en vrouw niet met elkaar, maar hebben ze wel seks. Zo zitten er in het verhaal meer onvoorspelbare gebeurtenissen, waardoor het verhaal boeiend blijft.

Het onderwerp ligt wel in mijn belevingswereld, want ik kan me wel voorstellen dat je eenzaam bent met veel mensen om je heen en dat je gefrustreerd bent, omdat er mensen zijn die meer geld hebben dan jij. Maar toch had ik geen verwachtingen van dit onderwerp, omdat ik me zelf zo niet voel op dit moment.

De schrijver werkt het onderwerp heel goed uit. Hij geeft af en toe commentaar op het verhaal en levert daarom ook commentaar op de handelwijze van de hoofdpersonen.

De visie op het onderwerp frustratie van het boek is dat men niet gefrustreerd moet zijn, omdat je niet minder gelukkig bent omdat je minder geld hebt.

Boekverslag De elementen (Harry Mulisch)

Hanneke van Herk

© havovwo.nl (juli 2003)

Gebeurtenissen:

De belangrijkste gebeurtenis van het boek is het moment dat Dick besluit te gaan diepzeeduiken tijdens de storm. Als hij weer naar boven komt, wordt hij opgescheept door een blusvliegtuig en daardoor wordt hij op een vuur gegooid. Dit betekent zijn dood. Maar deze gebeurtenis symboliseert ook meteen de elementen water, lucht en vuur. Dus drie elementen worden door één gebeurtenis met elkaar verbonden.

De gedachten en gevoelens van de personages spelen een belangrijker rol dan de gebeurtenissen, want er gebeurt vrij weinig in het verhaal. Ik vind dit wel mooi aan het verhaal, zo leer je de gevoelens van Dick goed kennen.

De gebeurtenissen vloeien niet zo logisch uit elkaar voort, de gebeurtenissen berusten vooral op het toeval. Dit maakt het verhaal wel een beetje ongeloofwaardig, maar toch ook wel spannend. Want je weet zo nooit van tevoren wat er gaat komen, terwijl je aan het lezen bent.

De gebeurtenissen bleven me boeien, omdat ze zo verrassend en onvoorstelbaar zijn. Dus ik had geen moeite om dit boek te lezen.

De gebeurtenissen worden heel uitvoerig besproken. Zo duurt het bijvoorbeeld twee bladzijden voordat de man uit het vliegtuig gegooid op de grond terecht komt. De val wordt heel uitvoerig besproken. Dit is wel mooi aan het verhaal, de verteller geeft ook tijdens deze gebeurtenis weer commentaar en dit maakt het verhaal ook wel grappig.

Personages:

Ik denk niet dat de hoofdpersoon een held is, want hij gedraagt zich niet zo. Hij is niet echt aardig voor zijn gezin en ziet zichzelf als meer of groter dan dat hij op dit moment voorstelt.

In het eerste hoofdstuk worden de karaktereigenschappen van de hoofdpersoon wel goed beschreven. Je krijgt dan een soort introductie over wie jij als lezer (ik-persoon) eigenlijk bent. Later in het verhaal worden nog maar weinig karaktereigenschappen besproken, daarna leer je de hoofdpersoon nog maar slecht kennen. Dit is niet vervelend, want het hele boek is aangepast op deze manier van schrijven, dus je mist het niet. De gevoelens van de hoofdpersoon zijn wel goed uitgewerkt, maar daardoor krijg je nog geen beeld over hoe hij echt denkt.

Ik vind alle personages eigenlijk niet sympathiek, omdat ze alleen aan zichzelf denken. Ze doen precies wat ze zelf willen en voelen zichzelf wel heel erg goed. Ze denken weinig aan de gevoelens van anderen. Daarom keur ik dit gedrag van de personages ook af. Bijvoorbeeld Regina en Dick, ze vinden het allebei erg dat hun huwelijk zo slecht is, maar willen er ook niet voor vechten.

De personages reageren niet voorspelbaar, het hele verhaal is eigenlijk heel onvoorstelbaar en zo reageren de personages ook.

Opbouw:

Het verhaal is niet ingewikkeld van opbouw, alleen in het begin moet je even in het verhaal komen. Maar dit is ook heel goed mogelijk door de introductie die je krijgt.

Het verhaal is niet echt spannend, want de gebeurtenissen zijn eigenlijk heel simpel. Maar door de onwaarschijnlijkheid van de gebeurtenissen is het verhaal toch ook niet saai.

De hele opbouw van het verhaal past goed bij elkaar. Het hele verhaal is een eenheid, die bij elkaar past en op elkaar aansluit.

Je ziet de gebeurtenissen door de ogen van één personage, maar je krijgt deze gebeurtenissen wel beschreven door een verteller. Deze vertelt wat jij zou zien als jij Dick Bender was. Dit heeft een grappig effect op het verhaal en ik vind dit dus wel positief.

Aan het slot zijn er weinig onduidelijkheden. Alleen is het einde zo onwaarschijnlijk dat je het je niet voor kunt stellen en daarom is dat toch een vraag die in je hoofd blijft hangen.

Taalgebruik:

Het taalgebruik in dit boek was niet echt moeilijk. Maar bijvoorbeeld op de boot praat Dick met allerlei hele intelligente mensen. Zij filosoferen samen over de zin van het leven. Dit gedeelte vond ik wel moeilijk om te begrijpen, omdat ze allerlei gebeurtenissen uit de geschiedenis aanhalen die ik niet ken.

In het boek zijn weinig dialogen aanwezig, omdat het verhaal verteld wordt door iemand anders. Een verteller vertelt jouw leven en dus vertelt deze geen letterlijke gesprekken na, maar hij omschrijft gesprekken meer. Dit is niet storend aan het verhaal, omdat het verhaal zo al makkelijk doorleest. De verteller vertelt alles heel luchtig en dit past bij het boek.

Ik vond het boek redelijk modern in het taalgebruik. Zo noemt dochter Ida haar moeder een kutwijf en omschrijft

Boekverslag De elementen (Harry Mulisch)

Hanneke van Herk

© havovwo.nl (juli 2003)

Dick Regina als trut. Ik vind dit soort woorden niet zo gebruikelijk en verbaasde me er dan ook over dat ze zomaar in een boek uit de jaren tachtig staan.

Ook het vrijelijk praten over seks en opwinding vond ik heel modern in dit boek.

Voorlopig eindoordeel:

Ik vond dit een leuk boek om te lezen, omdat het verhaal heel luchtig is. Het leest makkelijk door. De gebeurtenissen zijn heel erg onwaarschijnlijk en ongeloofwaardig en dit maakt het verhaal ook wel weer grappig. Ik heb geen moeite gehad met het lezen van dit boek.

Achter het verhaal zit geen diepere betekenis, voor zover ik weet, het onderwerp en visie zijn heel duidelijk omschreven door de verteller en dus is het boek helemaal niet moeilijk om te begrijpen.

Ook het taalgebruik is niet moeilijk, er wordt geen gebruik gemaakt van ingewikkelde zinnen. Bepaalde filosofische stukken zijn wel iets moeilijker te begrijpen, maar de boodschap is, zonder de gesprekken volledig te begrijpen, er wel uit te halen.

Verdiepingsopdracht:

Fabel en sujet:

Verschil tussen fabel en sujet:

Er is in dit verhaal weinig verschil tussen fabel en sujet, omdat alle gebeurtenissen elkaar in de tijd logisch opvolgen. Er zijn weinig flashbacks, dus het verhaal loopt steeds maar door. Ook maakt het verhaal niet ineens een sprong naar de toekomst, want het verhaal gaat maar over ongeveer drie dagen.

Belangrijkste flashbacks, terugverwijzingen, vooruitwijzingen:

De belangrijkste flashback in het verhaal is wanneer Dick denkt aan de tijd dat hij en Regina nog verliefd waren en romantisch naar Parijs gingen. Voor hem is dat een aanwijzing dat je niet rijk hoeft te zijn om gelukkig te zijn, want toen waren ze ook niet rijk.

De belangrijkste vooruitwijzing is het moment dat Dick denkt aan de tijd dat Ida en Dick studeren en dus niet meer thuis wonen. Hij zal dan alleen met Regina in hun huis wonen en hij ziet hier nogal tegenop. Maar om nu als vrijgezel door het leven gaan, ziet hij ook niet zitten want hij wil niet elke avond op zoek gaan naar wat liefde en aandacht.

Structuur:

Geleding:

Het verhaal is opgebouwd uit vier delen. Deze vier delen symboliseren elk een element. In het begin van het boek is Dick steeds op aarde, op het strand, in het dorp of bij culturele bezienswaardigheden. In het tweede deel is Dick gaan duiken en dus onder water. In het derde deel is Dick door een blusvliegtuig uit het water geschept en vliegt door de lucht. En in het vierde deel wordt Dick op het vuur gegooid door het blusvliegtuig om het vuur te blussen.

Verder is het verhaal opgedeeld in hoofdstukken, die allemaal een kleine gebeurtenis omvatten.

Verhaallijnen:

In dit verhaal komt maar één verhaallijn voor. Het verhaal gaat alleen over Dick die met zijn gezin op vakantie gaat, daar komt hij erachter hoe ongelukkig en eenzaam hij eigenlijk is met zijn gezin. Hij is gefrustreerd, omdat Regina denkt gelukkiger te zijn geweest als ze rijker zouden zijn. Dan vindt Dick de rust in het water en vindt hij een Hermafrodiet, die hij mee naar boven wil halen. Maar dan wordt zijn rust weer verstoord door een blusvliegtuig dat hem oppikt uit de zee en hem op een vuur gooit. Op het moment dat hij sterft, is Dick verlost van alle pijn en frustratie. Hij heeft zich verenigd met zijn lot.

Boekverslag De elementen (Harry Mulisch)

Hanneke van Herk

© havovwo.nl (juli 2003)

Begin – einde:

Het begin van het verhaal is ab ovo. Het verhaal begint met de eerste gebeurtenissen die van belang zijn in dit verhaal. eerst is er een introductie van wie de ik-persoon is en daarna begint het verhaal pas echt. Het verhaal wordt dus goed ingeleid.

Aan het eind van het verhaal is het verhaal ook klaar, er zijn nog weinig vragen. Dick heeft zich verenigd met zijn lot. Je weet niet wat er met Regina en de kinderen gaat gebeuren, maar zij hadden ook niet zo'n belangrijke plaats in het verhaal, dus je bent ook niet benieuwd naar wat zij gaan doen. Het is dus een gesloten einde.

Tijd:

Verteltijd:

De verteltijd van het boek is niet zo lang, het boek leest makkelijk door. Dus de verteltijd van dit boek is ongeveer 3 uur. De verteltijd is korter dan de vertelde tijd.

Vertelde tijd:

De vertelde tijd van het boek is ongeveer drie dagen. De eerste dag wordt op het strand doorgebracht en op de boot. De tweede dag wordt een culturele bezienswaardigheid bezocht. En de derde dag gaat Dick diepzeeduiken. De vertelde tijd is dus langer dan de verteltijd.

Historische tijd:

Het verhaal speelt, denk ik, gewoon in de tijd waarin het geschreven is. Er worden geen duidelijke aanwijzingen gegeven dat het boek in een andere tijd speelt. De gebeurtenissen hebben ook weinig te maken met de tijd waarin het speelt.

Het verhaal speelt wel in de moderne tijd, want Dick duikt een Hermafrodiet op en denkt dat het beeld wel duizenden jaren oud zal zijn.

Personages:

Hoofdpersonen – andere personen:

De enige echte belangrijke persoon in dit verhaal is Dick. De lezer zelf is deze persoon en moet zich van de verteller voorstellen hoe het is om Dick te zijn.

De andere personen in dit verhaal zijn Regina en de kinderen die nog een redelijke rol vertolken in dit verhaal. De rol van deze personages is al veel kleiner, ze hebben niet echt invloed op Dick. Dick heeft zich afgesloten voor hun gedachten en gevoelens, omdat hij denkt dat hij er alleen maar ongelukkiger van wordt.

Daarnaast zijn er nog andere personages die een nog kleinere rol hebben. Dit zijn de gasten op de boot van Job en Ingeborg. Door deze personages wordt voor Dick nog eens bevestigd dat je van geld niet gelukkiger wordt.

Karakterisering van de hoofdpersonen:

Dick is geen echt round character. Zijn karakter wordt alleen in het begin van het verhaal even besproken, maar speelt verder geen belangrijke rol. Je leert hem niet echt goed kennen. De enige karaktereigenschap die hij toont, is dat hij gefrustreerd is over zijn positie op deze wereld. Hij is ongelukkig met wie hij is en wat hij doet en zijn omgeving moedigt hem alleen maar aan om nog ongelukkiger te worden. Maar Dick moedigt zelf zijn omgeving ook aan om alles nog somberder te gaan zien.

Ook Regina is geen round character.

Karakter – type:

Dick is dus duidelijk wel een flat character. Hij heeft weinig karaktereigenschappen, maar is er wel duidelijk van overtuigd dat hij minder gelukkig is, omdat hij eenzaam is.

Ook Regina is een flat character. Ook van haar worden weinig karaktereigenschappen besproken, zij is ook niet tevreden met haar leven. Regina wijdt haar ongeluk aan het feit dat ze niet zoveel geld hebben als de mensen op de boot. Door dit verschil in opvatting tussen Regina en Dick wordt hun relatie alleen maar slechter.

Boekverslag De elementen (Harry Mulisch)

Hanneke van Herk

© havovwo.nl (juli 2003)

Thematiek:

Abstracte motieven:

Het motief in dit verhaal is onvrede over de bestaande situatie. Dick is niet tevreden met zijn situatie en denkt dat hij beter verdient. Hij is daarom ook eenzaam en ongelukkig. Ook Regina is niet tevreden met haar situatie, zij denkt dat als ze meer geld zou hebben dat ze dan wel gelukkig zou zijn. Ze vergelijkt haar situatie met die van de gasten op de boot.

Leidmotieven:

De leidmotieven in dit verhaal zijn de elementen. Aarde, water, lucht en vuur staan allemaal voor iets wat Dick meemaakt in korte tijd. Daardoor zit er ook samenhang in het verhaal. Door één enkele gebeurtenis worden de elementen met elkaar verbonden.

Thema:

Het thema van dit verhaal is onvrede over de bestaande situatie. De motieven daarvoor zijn het ongeluk van Dick en Regina en hun vijandige relatie tegenover elkaar. Ze geven elkaar de schuld van hun situatie en voelen zichzelf te goed om zelf iets aan hun situatie te veranderen. Ook frustratie is één van de motieven voor de onvrede. Daardoor worden ze alleen ongelukkiger.

Titelverklaring:

Het boek heet de elementen, omdat het verhaal is opgedeeld in vier delen en deze elk één element vertolken. Het eerste deel, aarde, gaat over de eerste dagen, waarop Dick op vakantie is op Kreta. Het tweede deel, water, gaat over de tijd dat Dick gaat duiken en even rust vindt in de drukke wereld. Het derde deel, lucht, gaat over de periode dat Dick, door een blusvliegtuig opgescheept, door de lucht zweeft. En het vierde deel, vuur, gaat over Dick wanneer hij op het vuur stort samen met het water.

Evaluatie:

Eindoordeel over het boek:

Mijn oordeel is niet verandert na het maken van de verdiepingsopdracht: ik vond dit een leuk boek om te lezen. Het boek was makkelijk te lezen, verrassend door de ongeloofwaardige gebeurtenissen en zonder moeilijke en diepere betekenissen. De manier van schrijven was heel luchtig en dus makkelijk te lezen. Het boek was een eenheid door de opbouw, het taalgebruik en het verhaal. Kortom een leuk boek om te lezen.

Oordeel over de verdiepingsopdracht:

Ik denk dat de verdiepingsopdracht redelijk is gelukt, ik vond het in ieder geval niet moeilijk. Alle aspecten die beschreven moesten worden, hebben we al vaker besproken. Ik moest nog wel enkele begrippen opzoeken, maar daarna was het ook makkelijk om het verslag te schrijven.

Ik ben tevreden over de verdiepingsopdracht, ik denk dat ik alle aspecten goed heb beschreven. Over de verschillende aspecten was niet zo heel veel te vertellen, omdat ze soms niet zo duidelijk aanwezig waren. Het verslag is daarom niet zo uitgebreid, maar het boek was ook niet zo dik, dus ik denk dat alles goed genoeg besproken is.